

สรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย เพื่อวางแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี โดยศึกษาถึงสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจสังคม ประชากร และกายภาพ ตลอดจนแนวโน้มและศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี เพื่อวัตถุประสงค์เป้าหมาย และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการดังกล่าว ซึ่งผลจากการวิจัยที่สำคัญ ๆ สรุปได้ดังนี้คือ

7.1.1 ผลจากการศึกษาลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบมีความสูงโดยเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 2 เมตร ลักษณะเดิมเป็นดินที่มีลักษณะเป็นกรดหรือดินเปรี้ยว ซึ่งเกิดจากการที่น้ำทะเลท่วมถึง ไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูกข้าวหรือไม้ผล ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี แหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำจันทบุรี แม่น้ำเวฬุ และแม่น้ำพังราด มีพื้นที่น้ำประมาณ 104 กม² ซึ่งรวมอ่าวเกาะนก และอ่าวทุ่งกระเบนด้วยสำหรับน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาลยังมีปริมาณและคุณภาพต่ำ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ป่าไม้ชายเลนมีพื้นที่ 230.45 กม² ซึ่งส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลนอุดมสมบูรณ์ มีสภาพและคุณภาพน้ำเหมาะสมแก่การหาเลี้ยงชีพ โดยเฉพาอย่างยิ่งป่าชายเลนบริเวณ แม่น้ำเวฬุ แต่ในปัจจุบันป่าชายเลนได้ถูกบุกรุกทำลายเพื่อใช้เป็นนาุ้ง หากไม่มีการวางมาตรการควบคุมอย่างเคร่งครัดไม่ช้า ป่าชายเลนบริเวณนี้จะถูกทำลายจนเกิดความเสียหายแก่ระบบนิเวศของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี.

✓ ลักษณะการใช้ที่ดิน ส่วนใหญ่เป็นการปลูกข้าว ไม้ผล และยางพารา ซึ่งประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และดินมีคราบสมบูรณ์ต่ำมีลักษณะเป็นกรด ทำให้ผลผลิต

ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกข้าวในพื้นที่ซึ่งน้ำทะเลท่วมถึง
อย่างไรก็ตาม ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด ถึงร้อยละ 51.71 ของ
พ.ท. เกษตรกรรมรองลงมา คือ ส่วนยางพารา และไม้ผล

ปัญหาสำคัญของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี คือ การขาดแคลนน้ำใน
การเกษตรกรรมในฤดูแล้ง และ ปัญหาการขาดน้ำเค็มเข้ามาในพื้นที่เพาะปลูก จำเป็นต้อง
พัฒนาในด้านกรรชลประทานโดยรีบด่วน

7.1.2 โครงสร้างประชากร ในปีพ.ศ. 2526 ประชากรพื้นที่ดินชายทะเล
จังหวัดจันทบุรีคิดเป็นร้อยละ 54.5 ของประชากรจังหวัดจันทบุรี โดยมีพื้นที่เพียงร้อยละ
12.19 ของพื้นที่จังหวัดจันทบุรีและมีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 222 คนต่อกม² ใน
ขณะที่จังหวัดจันทบุรีมีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ยเพียง 57 คนต่อกม² พื้นที่ที่มีการตั้ง
ถิ่นฐานของประชากรหนาแน่น กลุ่มพื้นที่ทางตอนบนซึ่งอยู่ติดทางหลวงหมายเลข 3 โดย
เริ่มจากอำเภอ เมืองแล้วขยายตัวไปทางอำเภอท่าใหม่และอำเภอขลุง และขยายตัวลงสู่
พื้นที่ซึ่งอยู่ติดทะเล ได้แก่ สุขาภิบาลปากน้ำแหลมสิงห์ เป็นต้น.

การเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วง พ.ศ. 2516 - 2526 พื้นที่ดิน
ชายทะเลจังหวัดจันทบุรีมีอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 2.0 ในขณะที่จังหวัดจันทบุรีมีอัตรา
การเพิ่มประชากรเฉลี่ยร้อยละ 3.5 และอัตราการเพิ่มประชากรในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัด
จันทบุรีโดยธรรมชาตินั้นมีอัตราภาพเกิดมากกว่าอัตราการตายเล็กน้อย ส่วนอัตราการเพิ่ม
ประชากรโดยการย้ายถิ่นนั้น ส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นภายในเขตพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี
และพบว่า อำเภอเมือง มีแรงดึงดูดทางเศรษฐกิจทำให้มีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงที่
สุดในพื้นที่ดินชายทะเล คือร้อยละ 2.9 รองลงมา ได้แก่ อำเภอท่าใหม่มีอัตราการเพิ่มประ
ชากรร้อยละ 2.0 ทั้งนี้เนื่องจากอำเภอท่าใหม่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่ใหญ่ที่สุดในพื้นที่ดินชาย
ทะเลจังหวัดจันทบุรี

โครงสร้างกำลังแรงงานและอาชีพของประชากรในพื้นที่ดินชายทะเล
จังหวัดจันทบุรี ในช่วง 10 ปี คือ พ.ศ. 2513 - พ.ศ. 2523 ประชากรวัยแรงงาน
เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 81.02 ของประชากรทั้งหมด โครงสร้างอาชีพส่วนใหญ่ยังคงประกอบ

ด้านเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยมีอาชีพรอง ได้แก่ อาชีพรับจ้าง อาชีพทอเสื่อ เป็นต้น เนื่องจากประชากรในกลุ่มอายุ 0 - 14 ปีลดลง ซึ่งทำให้อัตราส่วนผู้เป็นภาระของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีลดลงเหลือ 65.8 คน ต่อผู้ผลิต 150 คน ใน พ.ศ. 2523 พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2526 ประชากรในเขตชุมชนเมืองส่วนใหญ่มีอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยสูงขึ้น ยกเว้นสุขาภิบาลห้วย อำเภอสทลิ่ง อำเภอสทลิ่ง ซึ่งมีอัตราการเพิ่มของประชากรลดลงร้อยละ 0.5 แนวโน้มความเป็นเมืองของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีเพิ่มขึ้นและพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของประชากรเมืองหนาแน่น ส่วนใหญ่จะอยู่ในชุมชนเมืองในเขตอำเภอเมือง อำเภอขลุง และอำเภอท่าใหม่.

7.1.3 ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี พบว่า มูลค่าผลผลิตส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม โดยข้าวมูลค่าผลผลิตสูงสุด ถึง ร้อยละ 44.6 ของมูลค่าผลผลิตภาคเกษตรกรรมของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี หรือ ประมาณ 73.9 ล้านบาท แต่ผลผลิตข้าวที่ได้มีใช้ในการบริโภคภายในจังหวัดเท่านั้น รองลงมาคือ ผลไม้มูลค่าผลผลิตร้อยละ 40.6 ของมูลค่าผลผลิตภาคเกษตรกรรมยางพารา พืชไร่ มะพร้าว ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัว 27,026.30 บาทต่อปี ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเท่ากับ 40,650.40 บาทต่อปี ประสิทธิภาพในการผลิตในสาขาเกษตรกรรมของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรียังอยู่ในระดับต่ำ

สำหรับการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องกับผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ โรงสีข้าว โรงงานแปรรูปไม้ โรงงานปลาแห้ง เป็นต้น สำหรับการผลิตภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ดินชายทะเลไม่มีบทบาทเด่นนัก.

การค้าและบริการ แม้ว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ก็อยู่ในเฉพาะเขตเทศบาลเมืองและชุมชนศูนย์กลางที่สำคัญเท่านั้น

การท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีมีแหล่งท่องเที่ยว 18 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนา ทั้งนี้โดยให้สอดคล้องต่อเนื่องกับแหล่งท่องเที่ยวซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวจากจังหวัดใกล้เคียง และคาดหมายนักท่องเที่ยว

จากกลุ่มแรงงานที่อพยพ เข้าสู่บริเวณชุมชนในย่านโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกซึ่งสามารถเดินทางแบบเข้าไปเย็นกลับในการท่องเที่ยวจันทบุรีได้ แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีหรืออยู่บริเวณชายหาดและอ่าวต่าง ๆ

7.1.4 ผลการศึกษาาระบบชุมชน สามารถจัดลำดับความสำคัญของศูนย์กลางชุมชนในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีได้ ระดับ โดยมีเทศบาลเมืองจันทบุรีเป็นศูนย์กลางชุมชนระดับที่ 1 โดยที่ชุมชนที่มีระดับความสำคัญสูงและค่อนข้างสูงจะอยู่ในบริเวณใกล้ทางหลวงหมายเลข 3 และ บริเวณชายฝั่งทะเลบริเวณปากแม่น้ำจันทบุรี ตามลำดับซึ่งมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจและมีความสัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบ สำหรับทิศทางและแนวโน้มของการพัฒนาพบว่า บริเวณใกล้ทางหลวงหมายเลข 3 มีศักยภาพในการพัฒนาสูงและแนวโน้มของการพัฒนาจะเคลื่อนไปทางชายฝั่งทะเล.

7.1.5 โครงสร้างสังคมและบริการขั้นพื้นฐาน

ไฟฟ้า ส่วนใหญ่จะมีบริการในเขตชุมชนใหญ่ ๆ ได้แก่ อำเภอเมืองซึ่งมีปริมาณการใช้ไฟฟ้ามากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ และอำเภอขลุงส่วนการบริการไฟฟ้าในระดับชนบทยังมีน้อยมาก

ประปา ส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการในเขตชุมชนใหญ่ ได้แก่ อำเภอเมืองเท่านั้น ส่วนในบริเวณชนบทยังขาดแคลนในเรื่องน้ำที่จะใช้ในการอุปโภคบริโภคเนื่องจากปริมาณน้ำบาดาล และคุณภาพของน้ำบาดาลยังอยู่ระดับต่ำ นอกเหนือไปจากการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งที่จะใช้ในการเพาะปลูก

การคมนาคมขนส่ง ถึงแม้ว่าการคมนาคมของพื้นที่ในชายทะเลจังหวัดจันทบุรีสามารถติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ได้สะดวกโดยทางคมนาคมทางหลวงหมายเลข 3 แต่การพัฒนาการคมนาคมภายในจังหวัดยังไม่ทั่วถึง สภาพถนนเป็นดินลูกรัง ไม่สามารถใช้ในการได้ในฤดูฝน และพื้นที่ในชนบทห่างไกลอีกหลายแห่งยังไม่มีถนน.

7.1.6 ในการศึกษาสภาพปัญหาของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี ได้ทราบถึงปัญหาหลัก ได้แก่ ปัญหาด้านกายภาพ และปัญหาด้านเศรษฐกิจ ประชากร และสังคม

และจากสภาพโครงสร้างของปัญหาทั้งหมด สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ว่า ปัญหาที่สำคัญของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี คือ ผลผลิตทางการเกษตรขยายตัวในระดับต่ำ การบุกรุกทำลายป่า น้ำทะเลรุกเข้ามาในพื้นที่การขยายพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ปัญหาขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคและการเกษตร ปัญหาการขาดการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาการชลประทาน เป็นต้น ซึ่งสภาพของปัญหาเหล่านี้ มีความสำคัญและมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการผลิตของพื้นที่ดินของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี

จากสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี ได้ทำเอาลักษณะกิจกรรม และสภาพปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่มาดำเนินการพิจารณาสภาพการพัฒมาพื้นที่พบว่า

พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง ได้แก่พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเมือง และอำเภอท่าใหม่ มีความเหมาะสมในการพัฒนาด้านเกษตรกรรม

พื้นที่ที่มีศักยภาพ ในการพัฒนาปานกลาง ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอบางมีความเหมาะสมในการพัฒนาด้านการทาสีงชายฝั่งโดยรักษาสภาพนิเวศชายฝั่ง

พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาต่ำ ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่เขตอำเภอแหลมสิงห์มีความเหมาะสมในการพัฒนาด้านการประมง

การพัฒนาพื้นที่ในระดับตำบลในรูปแบบ " ย่านกลาง " ตามศักยภาพเขตพื้นที่ พบว่า มีชุมชนศูนย์กลางใหม่ในระดับหมู่บ้านที่มีแนวโน้มในการพัฒนาการเป็นย่านกลางของการค้าและบริการ ได้แก่ บ้านท่าศาลา และ บ้านท่าเือก (อำเภอท่าใหม่) บ้านหนองซิม (อำเภอแหลมสิงห์) และมีหมู่บ้านศูนย์กลางในบริเวณชายฝั่งหลายแห่งในอำเภอต่าง ๆ เช่น บ้านท่าแหลม (อำเภอเมือง) บ้านเกาะปรีด (อำเภอแหลมสิงห์) เป็นต้น ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นชุมชนศูนย์กลางได้.

7.1.7 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี ที่ควรพิจารณา

ดังนี้

ด้านการเศรษฐกิจและการผลิต

- 1) เน้นความพยายามในการเพิ่มผลผลิตด้วยการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ โดยปรับปรุงคุณภาพของปัจจัยการผลิต และ ทรัพยากรขั้นพื้นฐาน ปรับปรุง ขบวนการ หรือ วิธีการผลิตและเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้ดีขึ้น
- 2) การพัฒนาและปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐาน เช่น การพัฒนา แหล่งน้ำบาดาลการชลประทาน และ ปรับปรุงโครงข่ายเชื่อมของถนนในระดับตำบล และหมู่บ้าน
- 3) เน้นส่งเสริมการหาเลี้ยงชายฝั่งโดยอนุรักษ์สภาพนิเวศย์ ชายฝั่ง และประมงน้ำจืด เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนที่ทำกินในอนาคต
- 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยว และ อุตสาหกรรมในครัวเรือน ตลอดจนอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องทางการเกษตร

ด้านสังคมและบริการขั้นพื้นฐาน

- 1) เน้นการกระจายบริการทางสังคมไปสู่พื้นที่ที่อยู่รอบนอกชุมชน เมืองโดยอย่างยิ่งในชนบทห่างไกล
- 2) เตรียมพื้นที่สำหรับการขยายตัวของประชากรในอนาคต
- 3) ส่งเสริมให้ชุมชนเมืองในระดับสุขาภิบาล มีความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น
- 4) ส่งเสริมหมู่บ้านศูนย์กลางรอบนอกที่มีแนวโน้มในการพัฒนา เป็นชุมชนศูนย์กลางใหม่เพื่อกระจายความเจริญสู่ชนบท
- 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา

7.2 ข้อ เสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาการพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีนี้เป็นข้อ เสนอแนะแนวทางการพัฒนาในขั้นแรก เท่านั้น เพื่อให้พื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรีสามารถพิจารณาตนเองได้ในภายหลังและปานกลาง แต่จะมีผลในระยะยาว โดยคาดว่าจะช่วยพัฒนาความสามารถของพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรีให้ได้ตามศักยภาพและทิศทางนี้ เป็นอยู่โดยมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในส่วนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

ส่วนบทบาทของพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรี ที่จะมีต่อจังหวัดจันทบุรีในอนาคต คือ บทบาทสำคัญทาง เศรษฐกิจที่รับช่วงการกระจายความ เจริญและจำนวนประชากร ต่อจากเทศบาล เมืองจันทบุรี ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจัยดึงดูดทาง เศรษฐกิจของพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรีนั่นเอง.

การศึกษาต่อไปควรศึกษารายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรมีการสำรวจรายละ ละเอียดภาคสนาม เพื่อให้ทราบภาวะ เศรษฐกิจ-สังคมของประชากรในพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างกันอยู่ระหว่างกลุ่มอาชีพต่าง ๆ
2. ควรมีการสำรวจศึกษารายละเอียดพื้นที่น้ำโดย เจาะอะอ่าวในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเล
3. ควรมีการศึกษาเพื่อกำหนดพื้นที่ เพาะ เลี้ยงชายฝั่งและพื้นที่อนุรักษ์ของป่าชายเลน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย